
23. Zahraničný obchod a clá

Zahraničný obchod

- odvetvie NH, ktoré zabezpečuje pohyb tovaru medzi štátmi - medzinárodný obchod

Podmienky vzniku ZO

1. prírodné - poloha štátu, nerastné bohatstvo, podnebie, lesy, ...
2. ekonomické - výroba vo väčšom množstve - lacnejšia - hľadanie odbytu na zahraničných trhoch
3. technické - dovoz technických poznatkov
4. historické - tradície výroby
5. vyrovnanie platobnej bilancie - suma platieb do zahraničia = suma platieb zo zahraničia

Formy ZO

1. **podľa pohybu tovarov**
 - a) export
 - b) import
 - c) tranzit
2. **podľa organizačnej formy**
 - a) priamy
 - b) nepriamy - sprostredkovateľ

Riziká v ZO

= stupeň neistoty, odchýlka od predpokladu

■ príčiny vzniku

- vzdialenosť obchodných partnerov
- politická situácia
- nedostatok informácií
- jazyková bariéra - chybné preklady KZ
- právne normy - neexistuje medzinárodné právo
- mentalita obchodných partnerov

■ druhy rizík:

- a) **obchodné = komerčné**
 - nenájdenie obchodného partnera - prieskum trhu, ...
 - neodobratie tovaru = odstúpenie od KZ - informácie o spoľahlivosti partnera
 - nezaplatenie - záruka, platba vopred
 - doprava - poistenie tovaru, dopravných prostriedkov
- b) **politické**
 - nestabilita, vojna, ... - SB, MMF, OSN - poradovník "dôveryhodnosti štátov"
- c) **zvláštne**
 - právne - dohoda o práve
 - kurzové - platby do 90 dní

Organizácia ZO

Do roku 1989 existoval u nás štátny monopol ZO - výlučné právo štátu uskutočňovať ZO. Od roku 1992 môže ZO činnosť každá p. o. aj f. o. na základe povolenia - licencie. ZO riadi ministerstvo hospodárstva a ministerstvo zahraničných vecí.

Subjekty ZO

1. výrobné podniky

- priamy dovoz alebo vývoz
- odborný personál - jazyk, ekonomika, právo

2. podniky ZO

- boli privatizované v prvej vlne kupónovej privatizácie - a. s. pre ZO j- špecializované na určité činnosť (CHIRANA - zdravotnícka technika- export, import)

3. súkromné obchodné spoločnosti

- s. r. o.
- sprostredkovateľ - nepriamy dovoz a vývoz

Slovenská obchodná a priemyselná komora

- združuje výrobné a obchodné podniky, pre ktoré vykonáva tieto činnosti
 - poradenská
 - informačná - trh
 - edičná - príručky
 - zahraničná
 - odborná - colná agenda, vybavovanie certifikátov

Obchodné oddelenia pri slovenských veľvyslanectvách v zahraničí

- poskytujú informácie o trhu a možnosti obchodovania na danom trhu
- vedie ich obchodný rada

Import

- dovozná obchodná organizácia - 3 časti

1. príprava obchodu

- **importný marketing (prieskum trhu)**
 - tovar sa na domácom trhu nenachádza
 - vlastná výroba by bola drahšia ako dovoz
- **dovoz**
 - a) priamy
 - veľké podniky - spracovanie surovín
 - veľké obchodné domy
 - drobní podnikatelia blízko hraníc
 - b) nepriamy
 - jednorázová dodávka
 - širší sortiment tovaru
- **voľba dodávateľa**
 - SOPK
 - Obchodné oddelenie
 - inzeráty, výstavy, veľtrhy, katalógy

2. uzatvorenie KZ

- a) dopyt
- b) odpoveď na dopyt - kladná alebo záporná
- c) objednávka
- d) financovanie dovozu
 - vlastné zdroje
 - bankový úver
 - obchodný úver

- leasin
3. **plnenie KZ**
- prevziať tovar na dohodnutom mieste
 - zaplatiť
 - reklamácia

Export

1. **príprava na vývoz**

a) **zhodnotenie vlastných možností**

- výroby - konkurencieschopnosť
- marketingový útvar

b) **voľba odberateľa**

- štát, konkrétny odberateľ
- prieskum trhu

c) **vývozný marketing**

- produkt - kvalita, úprava podľa požiadaviek zákazníka, obal
- cena - dohoda v KZ, dopyt - ponuka, náklady, ceny konkurencie, zvyšovanie (clá, doprava, DPH, dovozná prirážka, ...)
- reklama - vývozca, reklamná agentúra v zahraničí
- distribúcia - vlastný predaj, sprostredkovateľ, predajné pobočky v zahraničí

d) **vývoz**

- priamy - lacnejšie, ovplyvňovanie výšky ceny, priamy kontakt so zákazníkom
- nepriamy - nie je potrebný marketingový útvar, nie sú starosti s predajom - menšie riziko, nemôže ovplyvniť cenu, nemá kontakt so zákazníkom

2. **uzatvorenie KZ**

3. **plnenie KZ**

- dodanie tovaru
- faktúra

Ostatné obchodné operácie

Tranzit

- prechod tovaru cez územie určitého štátu
- poplatok danému štátu - príjem ŠR
- znečisťovanie ovzdušia
- drogy, kriminalita

Reexport

- vývoz dovážaného tovaru
- a) priamy - reexportér kúpi tovar od exportéra, predá ho importérovi a zabezpečí dopravu tak, aby zásielka nevstúpila do jeho krajiny
- b) nepriamy - reexportér nakúpený tovar dovezie do svojej krajiny a potom ho vyváža do inej krajiny
- používa sa
 - ak existujú určité obmedzenia v ZO medzi dvoma krajinami
 - na rozšírenie sortimentu
 - nákup veľkého množstva za nižšiu cenu - predaj v menších množstvách za ceny vyššie

Barter

- naturálna výmena
- používa sa vtedy, ak krajiny nemajú dostatok finančných prostriedkov

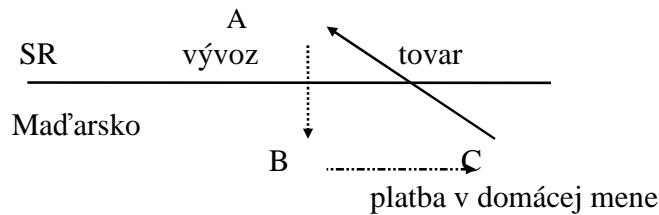
- na vyrovnanie platobnej bilancie

Jungtim

- viazanie vývozu na dovoz určitého tovaru

Kompenzačné obchody

- ak medzi dvoma štátmi nie je uzatvorená platobná dohoda
- nedostatok finančných prostriedkov
- politická nestabilita

Zmluvy v ZO

Každá krajina využíva v ZO činnosti

- autonómne prostriedky obchodnej politiky - clo, dovozná prirážka, kvantitatívne obmedzenia dovozu
- zmluvné prostriedky ZO politiky - obchodná zmluva, obchodná dohoda, platobná dohoda, dohoda o clách, dohoda o zamedzení dvojitého zdanenia

Obchodná zmluva

- základ pre nadviazanie spolupráce
- schvaľuje ju NR SR a podpisuje prezident
- uzatvára sa na obdobie 2 - 5 rokov
- môže byť
 - bilaterálna - 2 strany
 - multilaterálna - viac štátov
- upravuje základné podmienky obchodovania medzi danými štátmi formou doložiek

Doložka najvyšších výhod

- zmluvné strany sa zaväzujú, že si budú poskytovať všetky výhody, ktoré poskytujú tretím štátom

Recipročná doložka

- zmluvné strany sa zaväzujú, že si budú navzájom poskytovať určité rovnocenné výhody

Obchodná dohoda

- konkretizácia obchodnej zmluvy, teda určuje výmenu tovaru v druhoch a množstvách
- podpisuje ju minister hospodárstva
- uzatvára sa na 1 rok
- najdôležitejšou časťou sú "Tovarové (kontingentové) listiny"

Platobná dohoda

- dohoda o platobnom styku
- 2 formy:
 - platba vo voľne vymeniteľných (konvertibilných) menách
 - clearingové zúčtovanie - vzájomné započítavanie pohľadávok a záväzkov a vyrovnávanie rozdielov

Kúpna zmluva

- upravená OZ
- záväzok predávajúceho dodať tovar v stanovenom množstve, čase, kvalite a previesť na kupujúceho vlastnícke právo a súčasne záväzok kupujúceho tovar odobrať a zaplatiť
- **podstatné náležitosti**
 - predmet - druh, kvalita, množstvo
 - cena - podľa dodacích podmienok
 - čas - promptne, termín, začiatok mesiaca, koniec, v priebehu mesiaca, štvrt'roka, ..
- **ostatné náležitosti** - spôsob dopravy, spôsob platenia, zmluvné pokuty a penále, spôsob riešenia sporov
- forma - ústna alebo písomná
- voľba práva - právo krajiny predávajúceho, právo krajiny kupujúceho
- jazyk - slovenský, anglický, dvojjazyčné zmluvy
- **neplnenie podmienok:**

P - nedodá tovar, dodá iné množstvo, kvalitu, cenu, nesplní dodací termín,
K - tovar neodoberie, nezaplatí
- **práva pri neplnení podmienok:**

P - náhrada škody (škoda + ušlý zisk), zmluvné pokuty, požadovaná suma + úrok,
K - náhradné plnenie, odstúpenie od KZ, náhradné dodacie lehoty, náhrada škody
- **riešenie sporov**
 - a) pred súdom - žaloba, miesto súdu, rozhodnutie súdu = ťažké plnenie
 - b) rozhodcovské riadenie - strany si vyberú rozhodcu (odborníka), ktorého riešenie je definitívne (konečné)

Dodacie podmienky v ZO

- **dodacia lehota**
- **spôsob prepravy**
 - požiadavky zákazníka
 - najoptimálnejšie spôsob dopravy
 - všetky druhy dopravy, ich kombinácia
- **dodacie parity (klauzuly)**
 - určujú miesto prechodu nákladov na prepravu a rizík z prepravy z predávajúceho na kupujúceho
 - delenie:
 - jednobodové - náklady na prepravu aj riziká z prepravy prechádzajú na kupujúceho v jednom mieste
 - dvojbodové - náklady na jednom mieste, riziká na mieste inom - náklady čo najbližšie ku kupujúcemu, riziká čo najbližšie k predávajúcemu
 - delia sa podľa druhu dopravy - pre cestnú, námornú, leteckú dopravu a pre všetky druhy dopravy

Platobné podmienky

Forma

- závisí od vzťahu dodávateľa a odberateľa a od medzinárodnej hospodárskej a politickej situácie
- platba v hotovosti
- priama úhrada = hladká platba
- zmenka, šek

- dokumentárny akreditív
- dokumentárne inkaso

Exportér

- istota, že bude zaplatené
- platba čo najskôr
- riziká na kupujúceho

Importér

- istota, že tovar bude dodaný
- platba čo najneskôr
- riziká na predávajúceho

Platba v hotovosti

- náročná na úschovu peňazí počas prepravy
- podľa devízového zákona podnikateľský subjekt musí do 30 dní ponúknuť valuty banke na odkúpenie

Priama úhrada

- banka na základe písomného príkazu klienta požiada banku v zahraničí, v ktorej má otvorený účet v príslušnej mene, aby vyplatila v prospech príjemcu stanovenú sumu
- hladká platba pred dodávkou = poskytujeme preddavok:
 - P - istota, že K tovar odoberie
 - K - istota dodania tovaru
- dodávky investičného charakteru - časť ako preddavok, časť v priebehu a časť po dodávke

Zmenka

- cenný papier, v ktorom vystaviteľ zmenky
 - a) sa zaväzuje zaplatiť stanovenú sumu zmenkovému veriteľovi
 - b) prikazuje inej osobe, aby uhradila stanovenú peňažnú sumu zmenkovému veriteľovi

Šek

- nahrádza platenie v hotovosti alebo priamu úhradu
- vystaviteľ má šekový účet v banke a žiada banku, aby z jeho účtu zaplatila určenú sumu predložiteľovi šeku

Dokumentárny akreditív

- používa sa vtedy, ak sa obchodný partneri nepoznajú alebo ak sú v ich krajinách neisté pomery
- **akreditív** - príkaz K (dovozca) svojmu peňažnému ústavu (banke), aby vyplatil alebo dal vyplatiť inou bankou, proti odovzdaniu dokladov o dodávke, fakturovanú sumu. Akreditív je nevypovedateľný a je termínovaný (blokácia sumy - 21 dní)
- **dokumenty** - prepravné doklady, osvedčenie o pôvode tovaru, faktúra, colná deklarácia, certifikát o kvalite
- **priebeh:**
 1. otvorenie akreditívu - zablokovanie určitej peňažnej sumy
 2. čerpanie akreditívu - po predložení dokladov sa vyplatí zo zablokovanej sumy
- **výhody:**
 - Vývozca - istota, že bude zaplatené, ak dodá tovar včas
 - Dovozca - istota, že bude tovar dodaný včas
- **nevýhody:**

Vývozca - ak nedodrží termín dodávky, hrozí riziko nezaplatenia (akreditív vyprší)
Dovozca - platí len na základe dokladov j- tovar ešte nemusí byť dodaný

Dokumentárne inkaso

- používa sa v styku obchodných partnerov, ktorí sa dobre poznajú
- vývozca požiada svoju banku, aby vydala dokumenty o dodávanom tovare dovozcom len vtedy, ak zaplatí alebo akceptuje zmenku vystavenú vývozcom
- nevýhoda - tovar sa odoslal, ale kupujúci odmieta akceptovať zmenku - riziko neodobratia tovaru

Nové formy financovania ZO

1. factoring

- odkúpenie krátkodobej pohľadávky bankou alebo špecializovanou factoringovou spoločnosťou
- factor berie na seba všetky povinnosti, ktoré súvisia s financovaním pohľadávky
- výhody: vývozca - okamžitá platba, nevznikajú náklady spojené s vymáhaním pohľadávky, export je bez rizika z nezaplatenia a kurzového rizika

2. forfaiting

- odkúpenie dlhodobej pohľadávky bankou alebo forfaitingovou spoločnosťou vo forme zmeniek
- podmienky - akceptovaná zmenka kupujúcim, ručiteľ na zmenke

3. leasing

- operatívny- krátkodobý
- finančný - dlhodobý, s možnosťou kúpy
- výhody - obstaranie majetku bez finančných prostriedkov, platí sa nájomné = zvyšovanie nákladov - znižovanie zisku - znižovanie daní, možnosť kúpy za zostatkovú cenu

Clo

- peňažná dávka, ktorú vyberá štátny orgán za tovar, ktorý prechádza colnou hranicou štátu
- význam
 - obchodno-politický - ochrana domácich výrobcov
 - finančný - príjem do ŠR
 - cenotvorný - súčasť ceny výrobku - konkurencie schopnosť domácich výrobkov

Členenie

1. pohyb tovaru

- a) dovozný
- b) vývozný
- c) tranzitný

2. zmysel

- a) finančný
- b) ochranný

3. spôsob stanovenia

- a) autonómne
- b) zmluvný

4. spôsob výpočtu

- a) hodnotový - % z colnej hodnoty tovaru

Fakturovaná cena v zahraničnej mene
- DPH

Fakturovaná cena bez dane
* kurz SK

colná hodnota

- b) špecifické - sadzba za mernú jednotku
- c) kombinované

5. účel

- a) preferenčné - zvýhodňujúce colné sadzby
- b) odvetné j- opatrenia proti inému štátu

Colný zákon

- prispôsobuje naše colné predpisy európskym
- zaisťuje ochranu colnej hranice pred nelegálnym dovozom a vývozom
- zabraňuje vývozu kultúrnych pamiatok
- upravuje colnú kontrolu pri dovoze, vývoze a tranzite
- stanovuje práva a povinnosti colných orgánov a p. o. a f. o. pri colnej kontrole
- stanovuje colné priestupky a pokuty
- určuje colnú štatistiku

Colné konanie

Colná kontrola

- súhrn úkonov colných orgánov, ktorými sa zabezpečuje dodržiavanie colného zákona
- kontroluje sa tovar a doklady
- vonkajšia alebo vnútorná
- úplná alebo čiastočná
- na colnici, na colnom priestore železničných staníc, letísk, prístavov, mimo colnice

Rozhodnutia po colnej kontrole

1. o prepustení tovaru do voľného obehu

- voľná manipulácia s tovarom
- tovar bez cla alebo po úhrade cla

2. o prepustení tovaru do viazaného obehu

- pohraničná colnica uskutoční vonkajšiu colnú kontrolu, prepustí tovar cez hranicu bez cla. S tovarom nie je možné manipulovať :
 - do 3 dní sa prihlásiť na vnútrozemskú colnicu
 - colné sklady - ak nezaplatí clo

3. o prepustení tovaru na colný záznam

- dovezený alebo vyvezený tovar sa v stanovenej lehote - do pôvodnej krajiny

Vývoz

- návrh na colné odbavenie
 - ústne
 - písomne - Jednotná colná deklarácia
- a) Jednotná colná deklarácia
 - druh tovaru
 - množstvo
 - hmotnosť

- ŠPZ dopravného prostriedku
- príjemca zásielky
- vývozca zásielky
- colný deklarant

b) ostatné - prepravné doklady

2. pracovník exportného oddelenia oznámi žiadosť colnici colník

- kontrola tovaru
- colný uzáver
- potvrdenie dolnej deklarácie (1 kópia - colnica, vývozca, colná štatistika)

3. clo sa neplatí, len poplatok za služby colnice

Dovoz

1. pohraničná colnica

- vonkajšia kontrola
- tranzitné colné prehlásenie - do 3 dní vnútorná colnica:

2. vnútroštátna colnica

- vnútorná colná kontrola
- potvrdenie JCD
- výmer a zinkasovanie cla
- DPH, dovozná prirážka
- zadržanie tovaru v colnom sklade

Turistický ruch

- zákaz vývozu - historické pamiatky, na niektoré tovary treba povolenie, niektoré sú kvantitatívne obmedzené
- zákaz dovozu - čistý lieh, veci propagujúce násilie, trabanty
- a) bez cla - do 3000,- colnej hodnoty
- b) colná sadzba - 5 % colnej hodnoty - 3000,-- až 8000,--
- c) clo podľa sadzobníka - tovar nad 8 000,--

Colná únia

- integračné zoskupenie štátov, ktoré vytvárajú jednotné colné územie
- 2. Stupeň integrácie
- ciele
 - voľný pohyb tovaru a služieb
 - rozvoj obchodu s tretími štátmi
 - vzájomné prepojenie ekonomík
- zásady
 - pohyb tovarov, služieb bez cla a kvantitatívnych obmedzení
 - rovnaká colná politika voči tretím štátom
 - jednotný colný zákon
 - jednotné colné doklady
 - orgány
 - riešenie sporov
 - spôsob platenia